

شکست تحریم به سبک بندر چابهار

به گزارش روابط عمومی و امور بین الملل منطقه آزاد چابهار به نقل از روزنامه همشهری، در شهریور ماه، وقتی همزمان با سفر عباس آخوندی، وزیر سابق راه و شهرسازی به هند، خبر توافق دو کشور بر سر واگذاری بندر شهید بهشتی چابهار به هند داغ شد، موجی در رسانه‌های زنجیره‌ای یک جناح خاص علیه این اقدام به راه افتاد. واگذاری بندر چابهار بر مبنای قراردادهایی انجام می‌شد که در سال 95 میان سازمان بنادر و دریانوردی ایران و سرمایه‌گذار هندی منعقد شده بود و فقط شامل واگذاری اپراتوری بندر می‌شد؛ اما برخی رسانه‌های مخالف دولت، واگذاری بندر را قرارداد ترکمانچای لقب دادند و نوشتند این اقدام مایه فلاکت است و آن را در ردیف وطن‌فروشی دانستند که اگر یک انسان وطن‌دوست از شنیدن خبر آن بمیرد، مرگ بر او رواست. انتشار این اخبار به سرعت با چاشنی شایعه استیضاح آخوندی شدت گرفت و حتی پای برخی نمایندگان مجلس را نیز به موضع‌گیری علیه این واگذاری باز کرد تا این بازی مغرضانه، شبیه بازی‌هایی که علیه قراردادهای سرمایه‌گذاری در حوزه نفت و گاز به راه افتاده بود، با بازیگران بیشتر و احتمال موفقیت بالاتری دنبال شود. حالا اما، به‌زودی اپراتور هندی در بندر شهید بهشتی فعال می‌شود و خبری هم از وطن‌فروشی و قرارداد ترکمانچای نیست و در این میان آمریکا هم بندر شهید بهشتی چابهار را به‌دلیل حضور هندی‌ها در آن و استراتژی نهفته در پس توسعه آن از تحریم‌ها معاف کرده است.

یافتن چرایی این اقدام آمریکا نشان می‌دهد در طول سالیان اخیر، چقدر از فرصت جوش دادن اقتصاد جهانی به اقتصاد ایران و گرو گرفتن منافع شرکای سیاسی و اقتصادی غفلت شده و وضع به‌گونه‌ای پیش رفته است که با اعمال تحریم‌های آمریکا، کمتر کشوری حاضر شده برای حفظ منافع خود در ایران به آمریکا فشار بیاورد. بندر شهید بهشتی چابهار، به‌عنوان تنها بندر اقیانوسی ایران، تقریباً تنها پروژه‌ای است که در طرح توسعه آن حتی منافع برون‌مرزی آمریکا نیز به‌طور غیرمستقیم مدنظر قرار گرفته و این کشور را مجبور کرده در جنگ اقتصادی با ایران در مورد این بندر کوتاه بیاید. در توافقنامه توسعه بندر شهید بهشتی چابهار که 2 سال پیش میان ایران و هند به امضا رسید، هندی‌ها متعهد شده‌اند 85 میلیون دلار برای خریداری تجهیزات مورد نیاز پروژه و 150 میلیون دلار دیگر نیز به‌صورت وام به ایران بپردازند. در عوض این سرمایه‌گذاری‌ها، مقرر شد ایران به مدت 10 سال حق بهره‌برداری از 2 پایانه تجاری در این بندر را به هندی‌ها واگذار کند؛ اتفاقی که فعلاً نیز رخ داده و به‌زودی یک شرکت هندی به‌عنوان اپراتور فاز نخست بندر شهید بهشتی چابهار وارد عمل خواهد شد.

تلافی منافع؛ برگ برنده چابهار

بندر شهید بهشتی چابهار که در جریان افتتاح فاز اول طرح توسعه «دروازه ملل» لقب گرفت تا نماد ثبات و صلح‌طلبی ایران در منطقه باشد، با سرمایه‌گذاری و مشارکت مستقیم هندی‌ها توسعه می‌یابد و با توجه به نقش کلیدی آن در کریدور جنوب - غرب و جنوب - شمال، از نظر ایران نیز اهمیت فراوانی دارد اما با ورود هندی‌ها به این بندر، منافع افغانستان، به‌عنوان یکی از شرکای اصلی هند در منطقه نیز با این بندر گره خورد. از سوی دیگر آمریکا نیز برای خارج کردن نیروهای خود از افغانستان راهی جز کمک به توسعه اقتصادی این کشور نمی‌بیند و ناگزیر منافع بلندمدت خود را در گرو توسعه و پویایی بندر شهید بهشتی چابهار و کریدور ریلی آن می‌بیند. در این وضعیت حتی پیش از تقاضای هندی‌ها برای مستثنا شدن این بندر از تحریم‌های جدید، مقامات آمریکایی این آرامش خاطر را به متحدان هندی می‌دهند که در تحریم‌ها کاری به این بندر نخواهند داشت. در حقیقت گره خوردن منافع کشورهای متعدد در طرح توسعه بندر شهید بهشتی چابهار، وضعیتی به‌وجود آورده که منافع چشم‌پوشی از تحریم کردن آن بسیار بیش از محدودسازی این بندر است. از سوی دیگر این بندر به دروازه‌ای برای تغییر مناسبات اقتصادی در منطقه تبدیل شده و آمریکا هم به‌راحتی قادر نیست حکمی برای آن صادر کند زیرا این بندر با سرمایه‌گذاری هندی‌ها توسعه می‌یابد و فارغ از ثمراتی که برای افغانستان دارد، قرار است رقیب سرمایه‌گذاری‌های چین در گوادار پاکستان و کنترل‌کننده حضور این کشور در بازارهای آسیای میانه باشد. پس آمریکا ناچار است برای

کنترل توسعه اقتصادی چین، راه را برای هند و کریدورهای ایرانی باز نگه دارد و این جز با کوتاه آمدن در بحث تحریم‌ها میسر نمی‌شود.

پیش از این وال‌استریت ژورنال با تشریح جایگاه ژئوپلیتیک بندر شهید بهشتی چابهار، این بندر را معمار دشوار طراحان تحریم‌های آمریکا علیه ایران لقب داده بود چراکه آمریکا اخیراً از هند خواسته نقش فعال‌تری در بازسازی افغانستان ایفا کند و حضور اقتصادی پررنگ‌تری در آسیای میانه داشته باشد و این خواسته‌ها بدون استفاده از زیرساخت‌های بندر چابهار تقریباً غیرممکن خواهد بود. در این وضعیت آمریکایی‌ها با اذعان به اینکه در جریان تحریم ایران به دنبال تنبیه هند یا افغانستان نیستند، راه را برای مستثنا کردن بندر شهید بهشتی چابهار از تحریم‌ها هموار کردند و از آنجا که قانون تحریم‌ها به رئیس‌جمهور آمریکا اجازه می‌دهد تا در قالب پروژه‌هایی به بازسازی افغانستان کمک کند، این بندر در فهرست استثنای تحریمی قرار گرفت.

چرا تجربه بندر چابهار تکرار نشد؟

بازخوانی تجربه چند سال اخیر در اجرای جذب سرمایه‌گذاری خارجی در حوزه‌های مختلف نشان می‌دهد ایران به راحتی می‌توانسته چندین پروژه بزرگ‌تر از بندر شهید بهشتی چابهار را با مشارکت خارجی‌ها ایجاد کند که هر یک به تنهایی قادر باشند وزنه‌ای سنگین به پای تحریم‌گذاران آمریکایی باشند؛ اما چنین اتفاقی رخ نداد. بندر شهید بهشتی چابهار که اکنون آمریکا به اجبار به مستثنا شدن آن از شمول تحریم‌ها رأی داده و حالا از آن به عنوان یک موفقیت بزرگ در چارچوب دیپلماسی اقتصادی یاد می‌شود تا چندی پیش در برخی رسانه‌ها تلاش می‌شد به عنوان یک باخت بزرگ برای اقتصاد ایران معرفی شود و برخی تلاش می‌کردند با انتشار خبرهای نادرست، وانمود کنند که ایران کل این بندر را به هندی‌ها واگذار کرده و به نوعی این بندر به هندی‌ها تعلق دارد نه ایران. این شیطنت‌های رسانه‌ای تقریباً از قماش همان کارهایی است که در اجرای جذب سرمایه‌گذاری در حوزه نفت و پتروشیمی انجام می‌شد و با بهانه‌تراشی‌های مختلف و جاروجنجال مقابل مجلس، در پی آن بود که قراردادهای جدید نفتی را نوعی وطن‌فروشی و خیانت به کشور معرفی کند. کارهایی که عاقبت توانستند تا حد ممکن جذب سرمایه‌گذاری در این حوزه را به تعویق بیندازند تا جایی که در زمان آمدن تحریم‌ها، فقط یک قرارداد با توتال منعقد شده بود که آن شرکت هم ترجیح داد به تنهایی در ایران نماند. این در حالی است که در همان روزها بیژن زنگنه، وزیر نفت ایران اعلام کرده بود اگر ایران 5 قرارداد دیگر مانند قرارداد با توتال داشت و صادراتش به 4 میلیون بشکه در روز رسیده بود، آمریکا نمی‌توانست نفت ایران را تحریم کند.

